

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie



Bakalářská práce

**Slováci nebo Srbové? Historie a současnost slovenské
enklávy v srbské Vojvodině**

Zuzana Sedláková

© 2010 ČZU v Praze

!!!

**Místo této strany vložíte zadání bakalářské práce.
(Do jedné vazby originál a do druhé kopii)**

!!!

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Slováci nebo Srbové? Historie a současnost slovenské enklávy v srbské Vojvodině" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31.3.2010

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. Ing. Petru Kokaislovi, PhD. za vedení této práce. Děkuji také Anně Melegové, zaměstnankyním informačního centra, ředitelce gymnázia, řediteli divadla, ředitelce knihovny, členkám folkloristického spolku petrovských žen a ostatním obyvatelům obce Bački Petrovac za jejich vstřícný přístup a mimořádnou ochotu.

Slováci nebo Srbové? Historie a současnost slovenské enklávy v srbské Vojvodině

Slovaks or Serbians? History and Present of Slovak Enclave in Serbian Vojvodina

Souhrn

Bakalářská práce se zabývá historií a současností slovenské enklávy v srbské Vojvodině se zaměřením na opštinu Bački Petrovac. Hlavním cílem práce bylo odhadnout budoucí trendy ve vývoji slovenské komunity v Srbsku.

Tato práce se zaměřila na detailní analýzu vývoje slovenské komunity ve vybraném regionu. Výsledky byly porovnány s údaji v literatuře a zobecněny. Situace slovenské komunity v Srbsku byla rovněž porovnána se stavem českého etnika v Srbsku.

Práce přináší závěr, že slovenská komunita má v opčině Bački Petrovac dobrou perspektivu. Toto pozitivní hodnocení souvisí s dlouhodobou kontinuitou aktivit jednotlivých spolků a uměleckých skupin, zapojením mladých lidí a účinnou podporou ze Slovenska. Slovenská komunita sehrává v tomto regionu konstruktivní roli, protože slovenské kořeny nejsou zneužívány pro vyhrocování národnostních sporů, ale slouží zájmům kulturního a hospodářského rozvoje opčiny Bački Petrovac.

Summary

Bachelor theses are dealing with history and present of Slovak ethnic group in the Vojvodina province of Serbia with main focus on Backi Petrovac municipality. The main aim of this work has been prediction of trends in future development of Slovak community in Serbia.

This study has been focused on detailed analysis of development of Slovak majority in the selected region. Results of this research have been compiled with literature data and generalized. Situation of Slovak community have been also compared with development of the Czech community in Serbia.

This search predicts positive development of Slovak community in Backi Petrovac municipality. This conclusion is based on (i) long-term continuity of activities of

individual associations and clubs, (ii) involvement of young members of Slovak ethnic group (iii) efficient support from Slovakia. Overall conclusion is that Slovak community plays constructive role in the region as their Slovak roots are not misused for escalation of nationalistic tension but to serve cultural and economics development of Backi Petrovac municipality.

Klíčová slova: Slováci, Srbsko, Bački Petrovac, Slovenská republika, národnostní menšina, spolupráce

Keywords: Slovaks, Serbia, Backi Petrovac, Slovak Republic, ethnic group, cooperation

OBSAH

1. Úvod.....	5
2. Cíl práce a metodika.....	6
3. Přehled řešené problematiky	7
3.1 Literární zdroje.....	7
3.2 Zdůvodnění výběru studované lokality	8
3.3 Poloha.....	8
3.4 Geologické podmínky	9
3.5 Podnebí.....	11
3.6 Vodstvo	12
3.7 Obyvatelstvo	13
3.8 Historie.....	16
4. Slovenská komunita v oblasti obce Bački Petrovac.....	19
4.1 Historie.....	19
4.2 Kultura	20
4.2.1 Literatura	20
4.2.2 Hudba	21
4.2.3 Divadlo.....	21
4.2.4 Výtvarné umění.....	23
4.2.5 Televize	24
4.2.6 Rozhlas.....	25
4.2.7 Muzeum	25
4.2.8 Náboženský život.....	25
4.3 Spolkový život	26
4.3.1 Sdružení řemeslníků.....	26
4.3.2 Farmářský klub	27
4.3.3 Kulturně umělecký spolek Slovenské spořitelny	27
4.3.4 Slavnosti.....	27
4.3.4.1 SNS (Slovenské národní slavnosti).....	28
4.3.4.2 Maratón v Petrovci.....	28
4.3.4.3 Divadelný vavrín.....	28
4.3.4.4 Den Petrovce	28
4.4 Školství.....	29
4.4.1 Mateřská školka	30
4.4.2 Základní škola	30
4.4.3 Střední školy	31
4.4.4 Vysoké školy	33
4.5 Významné budovy a památníky.....	33
4.5.1 Obecný dům	33
4.5.2 Místní společenstvo Petrovec.....	33
4.5.3 Dům zdraví.....	33
4.5.4 Hasičský dům	34
4.5.5 Pošta	34
4.5.6 Pomník svobody.....	34
4.5.7 Pomník 14. vojvodinské brigády	34

5. Organizace slovenských krajanů v Srbsku.....	34
5.1 Narodnostná rada slovenskej národnostnej menšiny	34
5.2 Matice slovenská v Srbsku.....	35
5.3 Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov	36
5.4 Slovenská ľudová strana (SLS).....	36
6. Spolupráce se Slovenskou republikou	36
6.1 Podpora Slovenské republiky.....	36
6.2 Partnerská města.....	37
6.3 Vědecká spolupráce	37
7. Výsledky	38
8. Závěr	44
9. Seznam použitých zdrojů	45
10. Přílohy – fotografie pořízené během výzkumu v roce 2009	48

1. Úvod

Rozhodnutí trvale opustit rodnou zemi nebývá snadné. V novém prostředí musí člověk počítat s tím, že se bude trvale žít v jiném jazykovém a kulturním prostředí. Vedle toho je často bolestivým faktem narušení kontaktů s příbuznými a přáteli, které migrant nechá ve své rodné zemi. Takováto životní rozhodnutí jsou těžká i dnes, kdy máme detailní informace o prakticky všech zemích, cestování je snadné a většinou má člověk možnost bezproblémového návratu domů. Jen těžko si však lze představit, jak se k takovýmto krokům odhodlávali naši předkové v době, kdy většina z nich strávila celý život v rodné obci, neexistoval internet, mobily, letadla.

V této bakalářské práci jsem se zaměřila na osudy našich krajanů v Srbsku. Pojem krajanů jsem pojala ve smyslu bývalých spoluobčanů, kteří odešli z Rakousko-Uherska, poté v době existence Československa byli občany Jugoslávie, a tak stále měli vazbu na stát, ve kterém žili společně Češi a Slováci. Nyní již mají jinou mateřskou zemi, ale stále jsem u mnoha z nich viděla, že vedle Slovenska mají vztah i k České republice. Zabývám se tedy slovenskou komunitou v Srbsku a to jak z hlediska jejich historie a současnosti, tak i jejich vztahu se Slovenskou republikou.

Problematikou projevů etnicity u české menšiny v Srbsku se zabývaly například bakalářské práce Petra Kopala¹ a Alžběty Novotné². Moje práce by měla svým způsobem doplnit tyto práce pohledem na osud národa, se kterým je nám blízký nejen díky dlouhé společné historii, ale také jazykově a kulturně.

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na opštinu Bački Petrovac. Tento region se zdál jako vhodný objekt pro tuto studii, a to jednak vzhledem k vysokému podílu Slováků (71 %) v populaci, ale i s ohledem na vysokou úroveň kultury a školství v daném regionu.

¹ KOPAL, Petr. *Čeští krajané v srbském Batanátu a jejich ekonomická a kulturní spolupráce s Českou republikou*. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, Katedra psychologie, 2009. 39 s. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Ing. Petr Kokaisl, PhD.

² NOVOTNÁ, Alžběta. *Vliv městského a venkovského prostředí na projevy etnicity u české menšiny v Srbsku*. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, Katedra psychologie, 2009. 48 s. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Ing. Petr Kokaisl, PhD.

2. Cíl práce a metodika

Hlavním cílem práce bylo odhadnout budoucí trendy ve vývoji slovenské komunity v Srbsku. Klíčovou byla zejména odpověď na otázku, jestli bude docházet k postupné asimilaci, nebo naopak k zachování slovenského jazyka a tradic.

Prvním dílčím cílem práce bylo provést detailní analýzu vývoje a současného stavu slovenské komunity v opštině (obci) Bački Petrovac. Výsledky buporovnány s údaji v literatuře a zobecněny. Situace slovenské komunity v Srbsku byla rovněž porovnána se stavem českého etnika v Srbsku.

V rámci této výzkumné otázky byla situace slovenské komunity v obci Bački Petrovac studována z hlediska historie, demografického vývoje, kultury, jazykové situace, spolkového a náboženského života a školství.

Druhým dílčím cílem bylo posouzení vazeb na Slovenskou republiku a pokusem o vyhodnocení, nakolik jsou tyto snahy efektivní a zda mohou na budoucnost slovenské menšiny v Srbsku výrazněji ovlivnit.

Hlavní použitou metodikou byla technika pozorování nezúčastněného a částečně také kvalitativní metoda při zúčastněném pozorování. K plné aplikaci kvalitativního výzkumu zúčastněného by bylo nutné strávit se zkoumanou populací několik měsíců, ideálně celý rok což však rámec této bakalářské neumožňoval.

Výzkum je možné rozdělit do tří fází. V první fázi svého výzkumu jsem se zaměřila na studium dostupné literatury a internetových odkazů zabývajících se problematikou slovenského etnika v Srbsku. Kontaktovala jsem také Anu Melegovou z obce Bački Petrovac. Tato nadšená propagátorka slovenských aktivit v Srbsku mi pomohla zorganizovat moji cestu a zajistit setkání s občany města. Výstupem z této části byl tedy výběr obce Bački Petrovac jako hlavního objektu mého výzkumu, a také formulace oblastí a otázek, na které se při práci tam zaměřím.

Druhou fází byl vlastní výzkum v obci Bački Petrovac. Můj pobyt byl předem ohlášený a většina setkání předem domluvena. Nebyla zde jazyková bariéra, jelikož všichni hovořili slovensky. Krajané byli ve své většině vlídní a pohostinní, zdálo se, že si váží zájmu a to zejména z České republiky. Bylo dobře patrné, že i když se spolupráce orientuje na Slovenskou republiku, stále trvá jejich vazba i na Českou

republiku. V rámci pobytu byla získána také celá řada užitečných podkladů využitelných pro další výzkum.

Třetí fází bylo vyhodnocení podkladů shromážděných v prvních dvou etapách. Byl rovněž proveden pokus o zobecnění výsledků a jejich porovnání s obdobným výzkumem českého etnika v Srbsku.

3. Přehled řešené problematiky

3.1 Literární zdroje

Nejdůležitějšími literárními zdroji pro moji práci byla monografie³ *Petrovec 1745 – 1995* vydaná Shromážděním obce Báčsky Petrovec u příležitosti 250letého výročí příchodu prvních Slováků do této obce. Dalším důležitým zdrojem bylo souborné vydání nejdůležitějších kronik obce v monografii⁴ *Petrovská dedina: výpisky z petrovských kroník*.

Vedle toho jsem využila informace, které mi poskytli obyvatelé obce Bački Petrovac a jejich informace o zajímavých internetových stránkách týkajících se dané problematiky. Literární rešerši jsem si doplnila vlastním vyhledáváním dat na srbských internetových stránkách souvisejících s danou problematikou. Jak je patrné v kapitole 9, zaměřila jsem se zejména na stránky související s vývojem slovenského osídlení ve studovaném regionu s cílem kvantifikace jednotlivých trendů. Vedle toho jsem dohledávala detailní informace o činnosti jednotlivých institucí a spolků, které jsem osobně navštívila, opět s cílem co nejvíce konkretizovat a objektivizovat informace získané v rámci výzkumu na místě. Vyhledávala jsem také informace na souvisejících stránkách slovenských i dalších, a to zejména pro upřesnění vztahu slovenských orgánů a spolků ke předmětu této práce. Snažila jsem se na internetu také dohledat data o politických stranách působících v Srbsku a jejich roli v souvislosti s budoucností slovenské komunity ve Vojvodině.

³ BOLDOCKÝ, Samuel a kol. *Petrovec 1745 – 1995*. 1. vyd. Báčsky Petrovec: kníhtlačiareň Kultúra v Báčskom Petrovci, 1995. 990 s. ISBN 86-81945-13-0.

⁴ KIŠGECI, Ján. *Petrovská dedina: výpisky z petrovských kroník*. 1. vyd. Nový Sad: Hlas Ludu, 1997. 170 s. ISBN 86-82513-05-6.

3.2 Zdůvodnění výběru studované lokality

Historie Slováků v Jugoslávii souvisí především s Vojvodinou. Tam se před více jak dvěma a půl stoletími nastěhovali ze své pravlasti - dnešního Slovenska, z území tehdejší Habsburské monarchie. Mnozí z nich si zachovali si svoji řeč, zvyky a kulturu.

Tuto skutečnost dokládá fakt, že podle sčítání obyvatel v roce 2002 Slováci tvořili 0,79 % počtu obyvatel Srbska, zatímco ve Vojvodině⁵ to bylo 2,79 %. Slováků tam žilo 56 637 a byly tak třetí nejpočetnější národností. Slovenština je jedním ze šesti vojvodinských úředních jazyků

Ve Vojvodině jsou dva regiony, kde Slováci hrají ještě podstatně významnější roli (Obr. 1). Jedná se o Kovačicu (41 % Slováků) a zejména o opštinu Bački Petrovac⁶ kde mají Slováci absolutní převahu v počtu obyvatel.

3.3 Poloha

Obec Bački Petrovac nalezneme v Srbsku. Je umístěna mezi obcemi Nový Sad, Vrba, Bačka Palanka a Beočin v Jihobačském okruhu. Rozkádá na ploše 158 km čtverečních. Polohu opštině Bački Petrovac ukazují mapky na Obr. 2.

Obec Bački Petrovac se skládá⁷ ze čtyř osad (Hložany, Kulpin, Maglič a Bački Petrovac). Nejen počtem osad, ale i rozlohou, patří k nejmenším obcím ve Vojvodině.

Přírodní prostředí obce nelze popsat⁸ pouze jedním slovem, je velmi rozmanité. Tato obec se rozkládá na třech morfologických celcích (aluviální niva rovina, aluviální terasa sprašová terasa což z hlediska) i když tyto celky mají rozdílné hydrografické a geologické složení je poloha z hlediska zemědělství přijatelná.

⁵ *Slovaks in Vojvodina* In Wikipedia, the free encyclopedia [online]. Wikimedia Foundation Inc. Stránka byla naposledy editována 7. 12. 2009 v 08:40. [cit. 2010-2-28]. Dostupný z http://en.wikipedia.org/wiki/Slovaks_in_Vojvodina

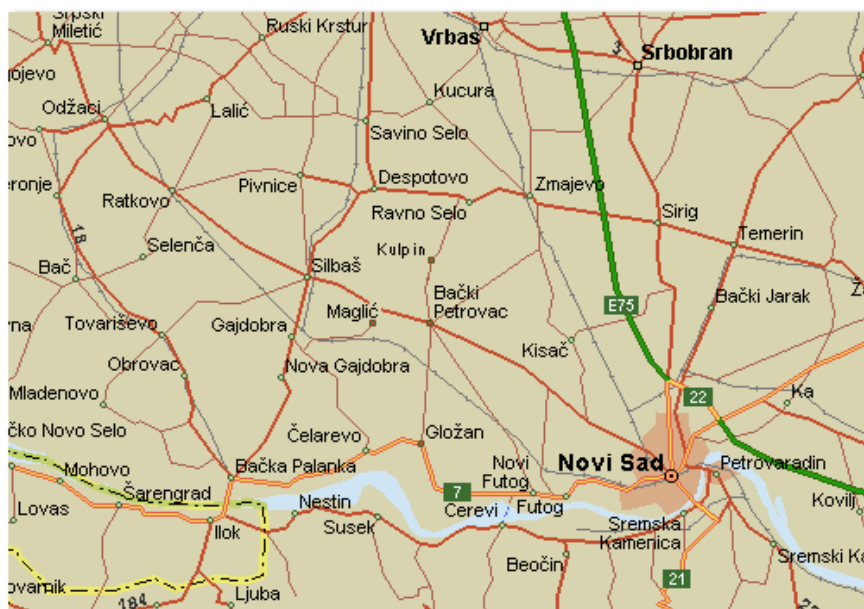
⁶ *Bački Petrovac* In Wikipedie: otevřená encyklopedie [online]. Wikimedia Foundation Inc. Stránka byla naposledy editována 6. 2. 2010 v 17:35 [cit. 2010-3-1]. Dostupný z http://cs.wikipedia.org/wiki/Ba%C4%8Dki_Petrovac

⁷ *Obec Báčsky Petrovec*: 2010 Opština Bački Petrovac - Obec Báčsky Petrovec. Kolarova 6, 21470, Srbija [online] [cit. 2010-3-12]. Dostupný z <http://www.backipetrovac.rs/sk/obec/o-opstini.php>

⁸ BOLDČEKÝ, Samuel a kol. *Petrovec 1745 – 1995*. 1. vyd. Báčsky Petrovec: kníhtlačiareň Kultúra v Báčskom Petrovci, 1995. 990 s. ISBN 86-81945-13-0. s. 9.

Obr. 2

Poloha obce Bački Petrovac⁹



⁹ Poloha: 2010 Opština Bački Petrovac - Obec Bácsky Petrovec. Kolarova 6, 21470, Srbija [online] [cit. 2010-3-8]. Dostupný z <http://www.backipetrovac.rs/sk/obec/polozaj.php>

Na území můžeme vyčlenit tři zřetelné geomorfologické celky:

1. sprašová terasa,
2. aluviální terasa,
3. aluviální niva.

Sprašová terasa zabírá větší severní polovinu území obce. Má podobu mírně zaobleného zvlněného povrchu, který se rozprostírá od východu na západ. Směrem na sever dochází k mírnému poklesu, což dosvědčují mnohočetné suché kanalizované toky tekoucí směrem na sever. Na jižní straně této terasy můžeme nalézt doliny. Tato sprašová terasa tvoří jádro obce a skládá se z velmi jemného prachu (spraše), z kterého postupem času vznikla „žlutá zem“ - nejúrodnější půda, kterou můžeme nalézt ve Vojvodině. Prach byl navát jak na suchá, tak i na rozbahněná místa sprašové terasy. Proto se zde pohybuje hloubka úrodné půdy v rozmezí od 3 do 5 metrů a povrch je mírně zvlněný.

Aluviální terasa je druhá geomorfologická složka povrchu obce. Výškopisně i morfologicky v tomto úseku není výrazná, protože její absolutní výšky jsou stejné jako výšky sprašové terasy, ale má jiné složení. Tyto pedologické podmínky vytvářejí různorodost mezi terasami.

Hranice mezi aluviální terasou a aluviální nivou (naplaveninou) je tvořena svahem. Tento třetí geomorfologický celek se vyskytuje na místech, kde nalezneme nadmořskou výšku 77-79 m a je tvořena naplaveným říčním materiálem Dunaje.

3.5 Podnebí

Opština Bački Petrovac se nachází¹⁰ v oblasti, kde je kontinentální klima. Nejteplejším měsícem je červenec, kdy se průměrná teplota pohybuje okolo 21,5 °C. Díky tomu patří obec Bački Petrovac k nejteplejším obcím ve Vojvodině. Nejnižší teplotu můžeme naměřit v lednu (průměrná teplota -1,6 °C).

¹⁰ BUKUROV, Branislav, CHRŤAN Pavel. *Poloha, hranice, rozloha* In BOLDOCKÝ, Samuel a kol. *Petrovec 1745 – 1995*. 1. vyd. Báčsky Petrovec: kníhtlačiareň Kultúra v Báčskom Petrovci, 1995. 990 s. ISBN 86-81945-13-0. s. 16.

3.6 Vodstvo

Úroveň podzemních vod¹¹ je usměrněna k Dunaji. Severozápadní kraje mají 81-82 metrů absolutní výšky a východní, jihovýchodní a jižní 77-81 m. Průměrná hladina podzemní vody je poměrně silně nakloněna směrem k Dunaji takže její úroveň klesá z 81 m na 77 m.

Tyto výškové poměry spodních vod podmínily směr jejího oběhu nebo pohybu. Podzemní vody celé Bačkopetrovské obce odtékají směrem na jih k Dunaji. V důsledku takto vysoké úrovně spodních vod byly některé níže položené části obce často zaplavené a vznikaly bažiny. Z těchto podzemních vod byla dříve čerpána i voda ze studní. Bohužel tato voda se ukázala jako zcela nevhodná vzhledem ke znečištění železem a pro její vysokou tvrdost. Proto se přistoupilo k vrtání artézských studní, které čerpají vodu až z hloubky 320 metrů.

Největším povrchovým tokem v obci je Dunaj. Na bačské straně je vybudována hráz, která chrání nivu obcí Hložany a Begeč. Na území obce byly vybudovány dva kanály. První a starší tzv. Malý bačský kanál byl vybudován roku 1872 jako odvodňovací kanál, který plnil zároveň funkci dopravní a zavlažovací. Bohužel byl často zabahněný, takže se dopravní funkce omezila jen na některé části. Obcí prochází pouze 14 kilometrů, ale jeho celková délka je 60 kilometrů. Po druhé světové válce byl rozšířen, prohlouben a zrekonstruován a je znova využíván pro zavodňovací a odvodňovací účely, ale i pro plavbu.

Druhý kanál byl dokončen roku 1966 a představuje vodní tepnu od Karavukova do Bačského Petrovce. Částečně prochází korytem říčky Mostongy a je dlouhý 55 kilometrů. Prochází průmyslovou zónou jižně od Bačského Petrovce. Skutečnost, že obec leží na soutoku dvou kanálů, by mohla umožnit nejen rychlejší rozvoj nákladní dopravy (např. přeprava cukrové řepy a slunečnicových semen), ale mohla by také napomoci rozvoji turistického ruchu a výstavbě rekreačních středisek.

¹¹ BUKUROV, Branislav, CHRŤAN Pavel. *Poloha, hranice, rozloha* In BOLDOCKÝ, Samuel a kol. *Petrovec 1745 – 1995*. 1. vyd. Báčsky Petrovec: kníhtlačiareň Kultúra v Báčskom Petrovci, 1995. 990 s. ISBN 86-81945-13-0. s. 25.

3.7 Obyvatelstvo

Obec Bački Petrovac, asi jako jediná opština Vojvodiny, za posledních 120 let nezaznamenala žádný velký přírůstek obyvatel. Při sčítání obyvatel¹² roku 1869 měla opština 16 089 občanů, v roce 1971 okolo 16 000 a při sčítání roku 1991 žilo v obci 15 662 obyvatel. Podle sčítání obyvatel v roce 2002 pak v opštině žilo 14 681 obyvatel. Z toho počtu v Bačském Petrovci 6 727, Culpinu 2 976, Hložanech 2 283 a v Magliči 2 695 obyvatel. Detailnější informaci o demografickém složení obyvatel poskytuje Tabulka I.

TABULKA I

Výsledky sčítání obyvatel obce Bački Petrovac v letech 1991 a 2002 (podle¹³)

		Sčítání obyvatel 1991	Sčítání obyvatel 2002	Rozdíl
<i>Opština:</i>	Bački Petrovac	15 662	14 681	- 981
<i>Počet obyvatel:</i>	Bački Petrovac	7 236	6 727	- 509
	Hložany	2 491	2 283	- 208
	Kulpin	3 203	2 976	- 227
	Maglič	2 732	2 695	- 37

Národnostní nebo etnická příslušnost podle sčítání obyvatel 2002.

Národnostní příslušnost	Celkem			
	2002		1991	
	Celkem	%	Celkem	%
Celkem	14 681	100,00	15 656	100,00
Srbové	3 779	25,74	3 310	21,14
Černohorci	20	0,13	39	0,24
Jugoslávci	293	1,99	722	4,61
Albánci	5	0,03	15	0,10
Bosňané	4	0,03	-	-

¹² BUKUROV, Branislav, CHRŤAN Pavel. *Poloha, hranice, rozloha* In BOLDOCKÝ, Samuel a kol. *Petrovec 1745 – 1995*. 1. vyd. Báčsky Petrovec: knihtlačiareň Kultúra v Báčskom Petrovci, 1995. 990 s. ISBN 86-81945-13-0. s. 30.

¹³ *Obec Báčsky Petrovec*: 2010 Opština Bački Petrovac - Obec Báčsky Petrovec. Kolarova 6, 21470, Srbija [online] [cit. 2010-3-12]. Dostupný z <http://www.backipetrovac.rs/sk/obec/o-opstini.php>.

Bulhaři	4	0,03	-	-
Maďaři	85	0,57	92	0,58
Makedonci	12	0,08	15	0,10
Muslimové	13	0,09	13	0,08
Němci	6	0,04	-	-
Romové	85	0,57	65	0,41
Rusové	3	0,02	-	-
Rusíni	11	0,07	9	0,06
Slováci	9 751	66,42	11 083	70,79
Slovinci	7	0,05	8	0,05
Ukrajinci	11	0,07	-	-
Chorvaté	120	0,81	179	1,14
Češi	2	0,01	-	-
Ostatní	470	3,25	106	0,70

Podle pohlaví a věku podle sčítání obyvatel z roku 2002.

Věk	Celkem	%	Muži	Ženy
Celkem	14 681	100,00	7 197	7 484
0 - 4	644	4,38	341	303
5 - 9	794	5,40	409	385
10 - 14	862	5,87	453	409
15 - 19	1 036	7,05	527	509
20 - 24	975	6,64	493	482
25 - 29	906	6,17	445	461
30 - 34	906	6,17	476	430
35 - 39	969	6,60	520	449
40 - 44	1 107	7,54	567	540
45 - 49	1 245	8,37	641	604
50 - 54	1 178	8,02	638	540
55 - 59	743	5,06	356	387
60 - 64	820	5,58	380	440
65 - 69	892	6,07	380	512
70 - 74	743	5,06	268	475
75 - 79	499	3,39	181	318
80 - 84	213	1,45	75	138
85 - 89	102	0,69	29	73
90-94	19	0,12	5	14
95 a více	4	0,03	1	3
neveden	24	0,16	12	12

Bački Petrovac a Hložany jsou osídleny¹⁴ převážně Slováky. V osadě Kulpin také převažuje slovenská většina, ale není to tak výrazné jako u předešlých. Pouze osada Maglič byla zprvu převážně sídlem německé populace. V prvních třech osadách změny v počtu obyvatel způsoboval hlavně přirozený přírůstek, protože se jednalo o obce tzv. uzavřeného typu. V tomto typu osídlení nelze počítat s tzv. mechanickým přírůstkem (malý počet přistěhovalců).

Jak jsem již uvedla, oproti převážně slovensky osídleným osadám osada Maglič (před druhou světovou válkou nazývána Buľkes) byla ryze německou osadou. Po druhé světové válce došlo k jejímu zpusnutí, protože Němci byli buď vyhnáni, nebo utekli. V poválečné době se zde usídlili řečtí političtí emigranti a obyvatelé z Grdelice a Predejana. K migraci většího počtu Srbů došlo pouze v krátkém období po válce.

Co se týká náboženského vyznání, převládá evangelické (Tab. II). Tato struktura se velmi výrazně liší od srbského průměru¹⁵, kde se k evangelickému vyznání hlásí pouze 0,79 % obyvatel a naopak převládá pravoslaví s 65 %.

TABULKA II

Struktura náboženského vyznání obyvatel opštiny Bački Petrovac

Vyznání	Procent
Evangelická církev augsburského vyznání	76,0
Římsko-katolická církev	2,8
Jiné, nezjištěné	21,2

¹⁴ BUKUROV, Branislav, CHRŤAN Pavel. *Poloha, hranice, rozloha* In BOLDOCKÝ, Samuel a kol. *Petrovec 1745 – 1995*. 1. vyd. Báčsky Petrovec: kníhtlačiareň Kultúra v Báčskom Petrovci, 1995. 990 s. ISBN 86-81945-13-0. s. 30.

¹⁵ Srbsko na: ©Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky, Hlboká cesta 2, 833 36, Bratislava 37, [cit. 2010-3-4]. Dostupný z [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_DD6F67735A1B6F80C12576350033486B_SK&CCONT=Europa&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta-staty_podla_abecedy&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/karta_statov.nsf/\(vw_ByID\)/ID_5EF9EE73799B4BEFC125707A00407915#TopPage](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_DD6F67735A1B6F80C12576350033486B_SK&CCONT=Europa&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta-staty_podla_abecedy&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/karta_statov.nsf/(vw_ByID)/ID_5EF9EE73799B4BEFC125707A00407915#TopPage)

3.8 Historie

Nejstarší zmínka¹⁶ o Bačském Petrovci je ze 14. století. Koncem 17. století bylo¹⁷ území mezi Dunajem a Tisou v Báč značně zubožené. Jedním z problémů bylo rozvodňování Dunaje a Tisy - střední a jižní Bačka byly často pod vodou, s početnými bažinami. Druhým problémem bylo dlouholeté ovládnutí tohoto území Turky, kteří se o rozvoj regionu nezajímali. Nedochovalo k odvodňování a zemědělství téměř zaniklo. Když Turci po 160 letech nadvlády oblast opouštěli, navíc ještě vypálili více jak 150 vesnic.

Na počátku 18. století byla¹⁸ Bačka úplně zničena a jen řídce osídlená. V tehdejších mapách byla většina bývalých osad označena jako „opuštěné“. V roce 1715 bylo v celé Bačce (kromě Vojenské hranice) jen 58 osad, ve kterých žilo 1 202 srbských, 35 maďarských a 30 německých rodin. O pět let později při sčítání obyvatel bylo v Bačce (včetně obyvatel ve Vojenské hranici) 30 868 obyvatel, tedy 3-5 osob na 1 km².

Na zpusťosené a liduprázdné území zpustošené území Bačky přicházeli nejdříve Ilírové, jak se tehdy nazvali Srbové. Koncem 17. století tam ze západu pronikli také Bunjevci – katoličtí Srbové.

V polovině osmnáctého století město začínají osídlovat Maďaři, dále pak Slováci, kterých bylo několikanásobně více. Pro slovenskou komunitu v etnicky různorodé Vojvodině se stal Bački Petrovac přirozeným centrem, a to díky skutečnosti, že byl největším městem ve slovensky souvisle osídlené oblasti. V 18. a 19. století se zde nacházelo velké Futocké panství, které se rozprostíralo nejen na území dnešní opštiny Bački Petrovac, ale i dále, do dalších obcí.

¹⁶ *Bački Petrova* ve Wikipedie: otevřená encyklopedie [online]. Wikimedia Foundation Inc. Stránka byla naposledy editována 6. 2. 2010 v 17:35 [cit. 2010-3-1]. Dostupný z http://cs.wikipedia.org/wiki/Ba%C4%8Dki_Petrovac

¹⁷ *Príchod Slovákov do Báčky* na Stránka Vojvodinských Slovákov - Copyright © 2009 Vojvodina.sk [online] dostupné na <http://www.vojvodina.sk/content/view/178/68/>.

¹⁸ *Príchod Slovákov do Báčky* na Stránka Vojvodinských Slovákov - Copyright © 2009 Vojvodina.sk [online] dostupné na <http://www.vojvodina.sk/content/view/178/68/>.

Jak jsem již zmínila v kapitole 3.1 v průběhu svého sběru dat v městě Bački Petrovac v listopadu 2009 se mi podařilo získat zajímavou knihu¹⁹ *Petrovská dedina: výpisky z petrovských kroník*. Tato kniha obsahuje výběr ze čtyř kronik týkajících se Bačského Petrovce. Jedná se o kroniku evangelického kněze v Bačském Petrovci Jána Stehlu, rodinné kroniky rolníků Lačokových a Labáthových a památník vesnického krejčího Štefana Labátha. Tato kniha se mi stala, vedle dříve zmíněné knihy *Petrovec 1745 – 1995* a internetových informací, hlavním zdrojem údajů o historii regionu.

V kronice Jána Stehlu je poměrně detailně popsáno období let 1820 – 1862, kdy byl region součástí Futockého panství. V této kronice je dobře vidět, jak církev v tomto období snažila kontrolovat prakticky vše, co se v obci dělo. Dařilo se jí to zejména tím, že byla při všech důležitých okamžicích života lidí a také měla rozhodující vliv ve školství. O tom, že toto úsilí se ne vždy setkávalo s úspěchem, svědčí například zápisy z roku 1824, kdy kronikář a současně farář kritizuje stav školní budovy a nedostačenou docházku. V kronice je také zajímavé sledovat, jak se obchodní a technické informace prolínají s mysticismem. Tak například v souvislosti s dívkou, která založila požár, se na str. 44 uvádí „*Zlomyselnú dievčinu akoby magickým umením a čarmitak zamotala a zahalila, aj zajala, že sa tá potom so svojou vinou skutočne sama priznala.*“ O tom, jaká byla v tomto regionu situace v první polovině devatenáctého století svědčí také zápis z roku 1834, kdy se farář rázně postavil proti návratu hudebníků Zingari do obce s tím že „*...trvale a bez prestania muzika v pracovnom čase aj v čase nočnom vyhrávala, mládež se na pijatikách zhromažďovala...do práce cez žatvi sa nebrali, od tej iba utekali a na krádeže, bitky, smilstvo, pijatiky a jiné výtržnosti ich muzika a Zingeri zvádžali. Čiže vyvrhelovia ľudskej spoločnosti a zhýralci v tom čase tu panovali*“. Jinou stránkou života, často zachycovanou v kronice, je bída obyvatel. Tuto bídu se Ján Stehla snažil zmírňovat. Usiloval o to, mimo jiné, prosbami – o atmosféře doby a místa svědčí už jen oslovení v jednom z dopisů tohoto kněze, citovaném na str. 88: „*Vaša Excelencia, Vysokorodená paní grófka, Najmilostivejšia zemska pani!*“.

Kronika Labáthova popisuje události v období let 1800 – 1952, autory jsou členové čtyř generací této rodiny. Srovnání s předchozí kronikou ukazuje, jakou roli při popisu

¹⁹ KIŠGECI, Ján. *Petrovská dedina: výpisky z petrovských kroník*. 1. vyd. Nový Sad: Hlas Ľudu, 1997. 170 s. ISBN 86-82513-05-6.

událostí hraje osobní postoj autora. Jestliže Stéhla se snažil lidi vychovávat, Labát byl podstatně kritičtější. Tak například v roce 1842 zapsal: „*V tie časy byl národ v poddanstve, robotoval tak, že ľudí hnali a s bitkou prinutili robiť a museli dávať dežmu, to se dáva ze zeme ôsmy, šiesty alebo desiaty kríž zo žita nebo z ovsa...*“ Kronika také ukazuje technický pokrok, který probíhal v popisovaném století. Je však dobře vidět i to, jaký vliv na životní úroveň mělo - i v tomto historickém období - počasí. Kronika rovněž odráží historické událost v Evropě z pohledu rolníka v Bačském Petrovci. Tak například počátek první světové války je zaznamenán jako informace o tom, kolik dostali zemědělci za zkonfiskované koně a krávy.

Kronika Lačočova pokrývá období let 1848 – 1925. Obdobně jako autoři předchozích kronik se zabývá především zemědělstvím, povětrnostními podmínkami a cenami zemědělských komodit. Opět je vidět osobní zaujetí, například když Pavel Lakoč popisuje na str. 121 příčiny revoluce v roce 1848: *...K tomu prišlo preto, že sedliak musel pánov slúžiť 24 dní od fertála a kto nemal zem, tak od numery 12 dní. ... Ba aj byli ľudí jako otrokov...* . Nejednoznačný vztah k církvi ukazuje zápis z roku 1874 na str. 126: *„Biskup Seberíni navštívil cirkev, išiel z Hložian do Petrovca. Veľkú česť mu preukázali, ale on zle sa oddlužil, on byl na príčině, že gymnáziá zatvorili.“* Autoři opět zaznamenávají technický pokrok, jsou uváděny i detaily o finanční situaci rodiny. Kronika také ukazuje úzké sepětí zemědělců v tomto kraji s přírodou, jejich těžký život, ale i složité vztahy mezi nimi, které občas vedly až k úmyslnému zakládání požárů.

Čtvrtou a poslední kronikou, se kterou jsem se v souvislosti se sběrem dat v Bačském Petrovci seznámila, byla kronika Štefana a Michala Labátha. Na rozdíl od předchozí je zde již věnována větší pozornost slovenské otázce. Tak například v zápiscích z roku 1874 uvádí na str. 153: *„Aj tento rok nám ver dosť žalostí priniesol, lebo nám Maďari, či Maďaróni zrušili naše slovenské školy, či gymnáziá, čo sme si ich, akos i památám, ťažko z milodarov nadobudli...“*.

Po rozpadu Uherska a vzniku Jugoslávie došlo²⁰ k rozvoji kulturního života jak Slováků, tak i Srbů. Bylo vybudováno gymnázium a začaly být vydávány časopisy. Přestala být podporována maďarizace, nicméně pouze dočasně. Po druhé vídeňské arbitráži byla většina Vojvodiny, včetně Bačského Petrovce, obsazena Maďarskem.

Město přispělo k vítězství protinacistické koalice během druhé světové války, a to hlavně v rámci podpory Novosadského partyzánského oddílu. V listopadu 1944 byla v Bačském Petrovci zformována 14. vojvodinská brigáda, sestavená z branců slovenské národnosti.

4. Slovenská komunita v oblasti obce Bački Petrovac

4.1 Historie

Jak jsem již zmínila v předchozí kapitole, stěhování Slováků do studovaného regionu začalo v období velkého osídlovacího procesu Uherska po vyhnání Turků z tohoto území. Toto stěhování proběhlo ve třech etapách:

- První etapa proběhla v letech 1690-1710. V tomto období začal první pohyb slovenských poddaných směrem na jih, a to i ze severnějších částí Slovenska (Orava, Liptov, Zvolen...). Tato první vlna byla ještě relativně slabá.
- Ve druhé etapě (1711-1740) Slováci již ve větším počtu začínají osídlovat Novohrad a i území mezi Dunajem a Tisou, která odpovídá nynějšímu území Vojvodiny.
- Třetí etapa byla poslední, a je datována do období 1740 -1780 (ale částečně zasahuje až do 19. století). Můžeme ji považovat za nejdůležitější období pro usazování Slováků ve Vojvodině, která byla v té době nejjižnější územím Uherska. Tak například Bački Petrovac byla pod tureckou kontrolou až do roku 1699. Jak jsem již uvedla v kapitole 3.8 po odchodu Turků toto území zůstalo zpustošené a téměř bez obyvatelstva.

²⁰ *Bački Petrova* In Wikipedie: otevřená encyklopedie [online]. Wikimedia Foundation Inc. Stránka byla naposledy editována 6. 2. 2010 v 17:35 [cit. 2010-3-1]. Dostupný z http://cs.wikipedia.org/wiki/Ba%C4%8Dki_Petrovac

První slovenské osady v Bačce vznikaly v její jižní části. Významnou roli hrálo Futocké panství a rodina Čarnojevičova²¹. Právě tato rodina se zasloužila o příchod slovenských osadníků, a to pravděpodobně z hospodářských důvodů. Na slovenské straně organizoval tento přesun obyvatel Matej Čáni, který v roce 1745 přivedl do této oblasti první slovenské osadníky.

Ekonomické důvody byly zřejmě, i na straně slovenských imigrantů, hlavním důvodem přesídlení. Souvisely jednak s nedostatkem pracovních sil v regionu, ale také s vysokou úrodností půdy, a to zejména v porovnání s málo úrodnou půdou na severu Slovenska. Vedly toho k rozhodnutí mohly vést, přinejmenším u některých přesídlenců, i důvody náboženské. Tak například podle Ondreje Čunina, jednoho z potomků Mateje Čáni, před přestěhováním bylo osadníkům slíbeno, že budou mít možnost přivést si vlastního evangelického kněze a učitele.

4.2 Kultura

Vzhledem k tomu, že Bački Petrovac je hlavní a nejdůležitějším kulturním centrem Slováků ve Vojvodině, je tam soustředěna většina kulturních aktivit. Jsou tam pořádány kulturní události nejen místního a regionálního významu, ale i některé akce s mezinárodním dosahem. Ve městě jsou rozhlasové a televizní stanice, divadlo, galerie, vychází několik časopisů. Obyvatelé se zapojují do různých klubů a sdružení, a to podle svých zájmů a profesí. Některé z těchto klubů mají velmi dlouhou tradici sahající až do doby založení první slovenské osady na tomto místě.

4.2.1 Literatura

Tiskárna Kultura v Bački Petrovci vydává časopisy *Nový život* (měsíčník pro literaturu a kulturu), *měsíčník Rovina*, *dvouměsíčník Zornička* s přílohou *Mravec* pro nejmenší děti. Vydavatelství Hlas ľudu vydává politický týdeník *Hlas ľudu*²² s přílohou pro vědu, kulturu a umění a časopis pro mládež *Vzlet*. Dalšími periodiky jsou *Klasy*

²¹ SIRÁCKÝ, Ján. *Osídlenie Slovákov v Petrovi*. In BOLDOCKÝ, Samuel a kol. *Petrovec 1745 – 1995*. 1. vyd. Báčsky Petrovec: kníhtlačiareň Kultúra v Báčskom Petrovci, 1995. 990 s. ISBN 86-81945-13-0. s. 68.

²² Z dejin: ©2010 Hlas ľudu. Hlas ľudu, Bulvár oslobodenia 81/V, 21000 Nový Sad, Srbsko [cit. 2010-3-12]. Dostupný z http://www.hlasludu.com/index.php?option=com_content&view=article&id=55&Itemid=57

(literární družina Kovačica), Liber (občasník knihnice v Petrovci), Otvorené dvere (čtvrtletník Křesťanského evangelizačního střediska), Paninské zvony (občasník Slovenského evangelického sboru Padina), Evanjelický hlásnik a Ročenka.

Městské rada zveřejňuje časopis zvaný Petrovské noviny, které informují občany o dění ve městě, politice, společenských událostech, kulturě a ekonomice. Časopis se rovněž zabývá historií slovenské komunity v regionu.

4.2.2 Hudba

Zajímavým dokladem podpory slovenské kultury²³ v městě Bački Petrovac je KUS SS (kulturno umělecký spolok Slovenská spořitelna). Od roku 1993 je pojmenován po svého sponzora a jeho členové často vystupují také na Slovensku.

Dalším úspěšným souborem, který usiluje o zachování tradic předků, je i dívčí pěvecký sbor gymnázia Jana Kollára. Několikrát do roka se sbor vystupuje na Slovensku, a to i v rámci spolupráce s gymnáziem v Nitře.

4.2.3 Divadlo

Dne 27. srpna 1866 se v Petrovci konalo²⁴ první divadelní představení. Jednalo se o divadelní hru s názvem „Starý vozka Petra III-ho. Sláva jej!“ Tento den se pokládá za počátek slovenského divadla nejen v Bačském Petrovci, ale v celém Srbsku. Slovenské vojvodinské divadlo je²⁵ nejmladším profesionálním divadlem ve Vojvodině (Obr. 3).

Slovenské vojvodinské divadlo bylo založeno v Bačském Petrovci usnesením Výkonného výboru Shromáždění v roce 2003 s cílem „spojit jednotlivé fragmenty divadelnosti do podoby jednolitého celku“. Vedle vlastních divadelních představení tam působí Studio herecké tvorby Slovenského vojvodinského divadla a je organizován mezinárodní divadelní festival (viz. kap. 4.3.4.3).

²³ Kultura: Copyright 2005, GJK © Srbsko [cit. 2010-3-7]. Dostupný z <http://bp.slovopravdy.com/kultura.php>

²⁴ *Divadlo Vladimira Urbana Vladimirova*: Divadlo VHV Báčsky Petrovec, ul. Kollárova 4, 21470 Bački Petrovac, [cit. 2009-3-12]. Dostupný z <http://www.vhv.rs/index.html>

²⁵ Slovenské vojvodinské divadlo In Slovenské vojvodinské divadlo 2007. [cit. 2009-11-12]. Dostupný z <http://backipetrovac.org.yu/svd/svdind.htm>.

Obr. 3

Budova Slovenského vojvodinského divadla



Projekt Studio herecké tvorby byl vyvolán naléhavou potřebou kvalifikovaných herců. Studium je čtyřsemestrální:

1. semestr – pohyby a emoce jako podstata herecké tvorby,
2. semestr - typizace postav v procese herecké tvorby,
3. semestr - verš v divadle,
4. semestr - současné psychologicko-realistické divadlo.

Studio herecké tvorby má vedle herců pro divadlo má připravovat odborníky i pro další média (televize, rozhlas, tisk). Dlouhodobějším cílem je založení katedry slovenského herectví na Akademii umění v Novém Sadu. Z hlediska tématu této práce je zajímavá skutečnost, že probíhají jednání o spolupráci a odborné podpoře s Vysokou školou múzických umění v Bratislavě.

Vedle Slovenského vojvodinského divadla hraje²⁶ v obci Bački Petrovac slovensky i Divadlo Vladimira Urbana Vladimírova, které se zaměřuje spíše na komornější představení. V divadle také působí divadelní klub.

²⁶ *Divadlo Vladimira Urbana Vladimírova*: Divadlo VHV Báčsky Petrovec, ul. Kollárova 4, 21470 Báčsky Petrovec, [cit. 2009-3-12]. Dostupný z <http://www.vhv.rs/index.html>

4.2.4 Výtvarné umění

Zuzka Medved'ová (5.10.1987, B. Petrovec - 1.2.1985, Bratislava) (Obr. 4) patří²⁷ mezi nejvýznamnější slovenské výtvarné umělce spjaté s Bačským Petrovcem.

Obr. 4

Zuzka Medved'ová²⁷



Zuzka Medved'ová se roce 1929 stala první slovenskou akademickou malířkou (absolvovala Akademii výtvarného umění v Praze). Narodila se v zemědělské rodině a do svých dvaceti let pracovala na otcově statku. Tato životní zkušenost výrazně ovlivnilo její tvorbu, a to nejen obsahově, ale i formálně když ve svých dílech zůstala věrná realistickému výtvarnému projevu. Emocionálně srostla s ovzduším dolnozemských Slováků, o čemž svědčí desítky obrazů a kreseb na téma petrovské kroje a zvyky. Jejím nejznámějším a monumentálním dílem je Slovenská svatba v Petrovci.

Zuzka Medved'ová se zabývala také ilustracemi knih a časopisů. Téměř pravidelně ilustrovala Národní kalendár, ilustrovala také první humoristicko - satirický časopis Slováků v Jugoslávii, který vycházel pod názvem Frčka.

Umělecké dílo Zuzky Medved'ové je vystaveno v *Galérii Zuzky Medved'ové*, která byla založena v roce 1989.

²⁷ *Galérie Zuzky Medved'ovej*: Slovenské vojvodinské divadlo 2007, [cit. 2010-3-12]. Dostupný z <http://backipetrovac.org.yu/svd/gzmind.htm>.

Vedle této galerie ve městě působí také *Galerie Karola Miloslava Lhotského*, která je umístěna v budově gymnázia. Karel Miloslav Lhotský byl²⁸ prvním vystudovaným malířem mezi vojvodinskými Slováky. Jeho výtvarná tvorba zahrnuje portréty, krajinky a mesianisticko-teologické figurální kompozice. K. M. Lhotský byl ve své výtvarné tvorbě rozpolcený mezi své nábožensko-mystické cítění o ideály slovenského národního umění. V galerii mne zaujalo, jak se tyto dvě stránky projevovaly v jeho díle – témata děl byly například portréty vesničanů z Petrovce. Svoje portréty a krajinky ovšem maloval v oválném, elipsovité tvaru. Tento tvar obrazu měl mystickou, či metafyzickou dimenzi, protože „*prvky života ťažia z oválnosti, kozmické telesá sú guľaté a ich dráha je eliptická, kruh je základom vesmíru a základom harmónie, rovnováhy, je božským*“. O vlastenecké přístupu tohoto malíře svědčí i názvy některých obrazů, např. Slovenský heroizmus, Svätých slovenských heroizmus - Láska a My stojíme pevne ako múry hradné.

4.2.5 Televize



V opštině Bački Petrovac působí samostatná slovenská televizní stanice zvaná TV Petrovec. Tato stanice začala vysílat 16. listopadu 1997. TV Petrovec vysílá většinou slovensky, ale příspěvky v jiných jazycích se nepřekládají. Jedná se o komerční televizi, ovšem s jasně stanovenými²⁹ prioritami:

²⁸ VALENTAK, Vladimír: *Karol Miloslav Lhotský* In Theme Design © Vojvodina Slovak Art. [cit. 2010-3-6]. Dostupný z <http://www.vojvodinaslovakart.com/Karol-Miloslav-Lehotsky/Karol-Miloslav-Lehotsky.htm>

²⁹ *TV Petrovec*: Copyright © 2010 TV Petrovec | Bacsky Petrovec [cit. 2010-3-6]. Dostupný z <http://www.tvpetrovec.com/tv-petrovec/tv-petrovec.html>

1. Informace o událostech v daném regionu.
2. Rozvoj zemědělství, ale i dalších hospodářských odvětví.
3. Podpora slovenského jazyka a kultury.

4.2.6 Rozhlas

Počátky radioamatérského vysílání opštině Bački Petrovac se datují do třicátých let minulého století. Dnes patří místní rozhlasová stanice mezi nejmoderněji vybavené srbské místní rozhlasové stanice.

4.2.7 Muzeum

Národní muzeum Bački Petrovac bylo založeno roku 1949 s cílem³⁰ sběru, výzkumu, ochrany a prezentace předmětů souvisejících s hmotnou a duchovní kulturou Slováků v Bačském Petrovci, ale i v širším kontextu Vojvodiny. Muzeum má etnografickou, kulturně-historickou a uměleckou sbírku. Muzeum uchovává asi 4 000 předmětů domácí výroby, řemesel, lidových oděvů a bohatý archív. Většina exponátů pochází ze druhé poloviny 19. století a z počátku století dvacátého.

Sbírka uměleckých děl vojvodinských slovenských umělců se stala jádrem Galerie Zuzky Medvědové (viz. kap 4.2.4). Součástí muzeu je také nejstarší dům v Bačském Petrovci na ulici B. Mokića 7 (Obr. 5).

4.2.8 Náboženský život

Naprostá většina příslušníků slovenské národnosti se hlásí ke Slovenské evangelické církvi a v jejímž čele stojí biskup Samuel Vrbovský. Slovenská evangelická církev v Srbsku vydává *Evanjelický hlásník* (měsíčník), *Ročenku*, *Otvorené dvere* a *Padinské zvony*. Je zajímavé, jak významně se vysoký podíl Slováků ve studovaném regionu projevuje i na převažujícím náboženství (viz. kapitola 3.7).

³⁰ *Národné múzeum Báčsky Petrovec*: Slovenské vojvodinské divadlo 2007 [cit. 2010-3-6]. Dostupný z <http://backipetrovac.org.yu/svd/nmbpind.htm>

Obr. 5

Nejstarší dům v opštině Bački Petrovac (postaven 1799, majitelem byl Paľo Kočiš). (podle³¹).



4.3 Spolkový život

Spolkový život je opštině Bački Petrovac velmi rozšířený³². Pro mne osobně bylo velmi zajímavé vidět s jakým nadšením se jednotliví lidé do těchto aktivit zapojují. Tato skutečnost vynikne zejména v porovnání se současným stavem v České republice. V následujících kapitolách zmíním jen některé ze spolků a aktivit.

4.3.1 Sdružení řemeslníků

Vznik tohoto klubu je datován již roku 1842. Postupem času mnoho řemesel zanikalo, bylo nahrazováno jinými a současně se zvyšoval význam vzdělání a tak se měnila i náplň jejich činnosti. V Bačském Petrovci bohužel nebyla a není žádná odborná škola, a tak studenti jezdili do škol v okolí. Mnoho z nich pak začalo pracovat v místních firmách a později někteří založili i vlastní podniky. V současné době zde můžeme nalézt například zedníky, zámečníky, soustružníky, klempíře, holiče, řezníky, kadeřníky, krejčí, elektrikáře, obuvníky a mnoho dalších. V roce 1992 toto sdružení slavilo již 150 výročí a v této době bylo v obci evidováno 148 řemesel.

³¹ *Národné múzeum Báčsky Petrovec*: Slovenské vojvodinské divadlo 2007 [cit. 2010-3-6]. Dostupný z <http://backipetrovac.org.yu/svd/nmbpind.htm>

³² *Kultúra*: Copyright 2005, GJK © Srbsko [cit. 2010-3-7]. Dostupný z <http://bp.slovopravdy.com/kultura.php>

4.3.2 Farmářský klub

Klub mladých zemědělců byl založen v roce 1956. Skládal se z 51 členů, které tvořila převážně mládež z obce se zájmem o chov zvířat, zejména o chov drůbeže. Tento klub se účastnil mnoha vystav a pořádal na toto téma mnoho vzdělávacích přednášek. Tento klub si po celá léta udržuje svoji tradici a významně přispěl k rozvoji a zlepšování života v Bačském Petrovci.

4.3.3 Kulturně umělecký spolek Slovenské spořitelny

Vznikl v roce 1993 a byl pojmenován po hlavním sponzorovi (Slovenská spořitelna), Tato banka sponzoruje kulturní aktivity v obci. Jedná se například dětské taneční skupiny a pěvecký sbor, seniorské folklorní skupiny a také pěvecký sbor pro dospělé.

Členové folklorního spolku se aktivně účastní mnoha kulturních akcí, jako jsou například Matiční dny v Komárně, festival v Dožin Subotica a Dny kultury zahraničních Slováků v Detvě.

Kromě tohoto klubu, který navazuje na tradice slovenských předků, zde nalezneme i dívčí pěvecký sbor, který vede učitelky hudby Anna Medvědová. Skládá se ze studentek z gymnázia Jana Kollára a i ten dosáhl pozoruhodných výsledků . Několikrát do roka sbor vystupuje na Slovensku v Nitře.

Folklór je pěstován také na gymnáziu, tato skupina dosáhla vynikajících výsledků nejen na místní, ale i na republikové úrovni.

4.3.4 Slavnosti

Organizace různých aktivit a kulturní akce jsou součástí životního stylu obyvatel města Bački Petrovac. Jedná se například³³ o následující akce:

³³ Kultura: Copyright 2005, GJK © Srbsko [cit. 2010-3-7]. Dostupný z <http://bp.slovopravdy.com/kultura.php>



4.3.4.1 SNS (Slovenské národní slavnosti)

První Slovenské národní slavnosti se konaly dne 28. srpna 1919. Každoročně se v srpnu v tomto městě setkávají Slováci nejen z celé Vojvodiny, ale i z okolní zemí a ze Slovenska. Koná se řada představení, výstav, setkání a sportovních soutěží.

4.3.4.2 Maratón v Petrovci

Maratón, který se pořádá v září, je charakteristickou kulturní akcí pro opštinu Bački Petrovac a má dlouholetou tradici. Jeho iniciátorem a organizátorem byl Dr. Chorvát. První maratón byl organizován v roce 1988. Soutěží se na 2, 4, 8, 16 km tratích, děti v předškolním věku závodí na 600 m trati.

4.3.4.3 Divadelný vavrín



V období od 16. do 25. dubna 2010 se v Bačském Petrovci uskuteční³⁴ 41. přehlídka slovenských divadelních souborů. Od letošního roku se jmenuje Divadelný vavrín. Je to nejvýznamnější přehlídka slovenského divadla v Srbsku. Letos organizuje tuto přehlídku Divadlo VHV Petrovac.

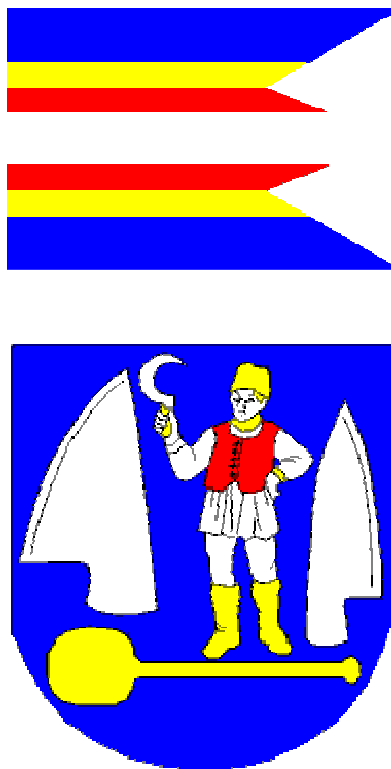
4.3.4.4 Den Petrovce

Den Petrovce se slaví vždy 25. května, a to již od roku 1998. Je oslavou „narozenin“ města - 25. května 1998 byl totiž vyhlášen nejen tento den, ale současně došlo i k prezentaci jasně definovaného erbu a vlajky (Obr. 6). Den Petrovce je pro místním obyvatele také symbolem jara, celé město vyzdobeno a probíhá řada kulturních, sportovních a společenských akcí.

³⁴ Narodnostná rada slovenskej narodnostnej menšiny, Bulevar Mihajla Pupina 1/V, 21000 Nový Sad, Srbsko [online] [cit. 2010-3-12]. Dostupný z <http://www.rada.org.rs/>

Obr. 6

Vlajka a erb obce Bački Petrovac (podle³⁵)



4.4 Školství

Školství v opštině Bački Petrovac je velmi vyspělé. Jak jsem již dříve uvedla, Bački Petrovac je hlavní a nejdůležitější kulturní středisko, kde se setkávají Slováci z celé Vojvodiny. Proto zde můžeme nalézt všechny stupně vzdělání: mateřskou školku, základní školu, gymnázium ale i vysokou školu, kde je vyučováno ve slovenském jazyce.

Vzhledem k tomu, že v poslední době dochází k poklesu slovensky mluvících studentů, nejsou tyto instituty již ryze slovenské, ale vyučuje se zde i v srbském jazyce.

³⁵ BAKKER, Jarig: Bački Petrovac (Municipality, Serbia). Naposled upraveno 29. 9. 2007. [cit. 2010-2-22]. Dostupný z <http://www.crwflags.com/fotw/flags/rs-bpetr.html>

4.4.1 Mateřská školka

Mateřská školka „Včielka“ je v obci již od roku 1884. V roce 1978 byla postavena nová budova, která již měla pět tříd s vybavením pro potřeby mateřské školky. Na dvoře, který je součástí budovy, bylo vybudováno hřiště s velkým množstvím kolotočů a prolézaček. V průběhu zimy a nebo deštivých dní je zde volně přístupna tělocvična.

4.4.2 Základní škola

První zmínky³⁶ o snaze slovenských přistěhovalců vzdělávat své děti v mateřském jazyce jsou doloženy v obci Bački Petrovac již v roce 1745. V tomto roce byla otevřena škola, která byla tvořena pouze jednou třídou a jedním kantorem.

Velké zásluhy za rozvoj školství jsou připisovány evangelickému kaplanovi Stefanu Homolovi, který v roce 1845 založil Nedělní školu. Tento vzdělávací institut sloužil nejen dětem, ale i dospělým, kteří měli o studium zájem. Vyučování zde nebylo omezeno pouze na znalosti gramatiky, ale byla zde snaha o rozvoj vědomostí z různých oblastí života. Vyučování v této škole probíhalo ve večerních hodinách nebo v neděli.

Velké změny se udály v roce 1958, kdy byla otevřena osmiletá základní škola, která dostala jméno po zasloužilém umělci a bývalém učiteli Janovi Čajakovi.

V roce 1979 začala výstavba nové budovy, kam se také v roce 1983 základní škola přesunula. V budově školy je tělocvična, kuchyňka, rozsáhlá knihovna (obsahuje více než 15 500 knih) a letní učebna.

Žáci této školy mají možnost využití mnoha zájmových kroužků či možnost se zúčastnit velkého množství mimoškolních aktivit a organizovaných akcí. Například v roce 1999 byl poprvé organizován dětský výtvarný tábor, kterého se kromě dětí účastnili i akademičtí malíři, jejich díla můžeme například vidět v interiéru základní školy. Dále si zmíníme další akce organizované školou jako jsou například Den školy Makovička a Maratón.

O kvalitě vzdělání svědčí nejen studijních úspěchy, ale i úspěchy v různých mimoškolních soutěžích. Například ze soutěží v oblasti výtvarného umění si již po

³⁶ *Základná škola Jána Čajaka*: [cit. 2010-2-22]. Dostupný z <http://www.jancajak.org/srpski/Skola/Osnovna-Skola-Jan-Cajak.html>

několik let odvázejí ceny za první místa. Nelze ani opomenout jejich velké úspěchy v soutěžích v oblasti informační techniky a ze soutěží ze slovenského jazyka.

Základní škola Jana Čajaka byla jako první škola v jihovýchodní Evropě vyhlášena za bezpečnou školu. Bezpečná škola je projekt, jehož cílem je snaha vytvořit školu, která by byla bezpečnější a zmírnilo se v ní množství násilí a počet úrazů. Na realizaci projektu v Bačském Petrovci se zasloužila školní psycholožka Natalie Beratová. Realizace tohoto projektu byla podmíněna přísnými kritérii světové zdravotní organizace. Škola také klade veliký důraz na ekologii a to nejen v prostorách školy, ale i přesun odpovědnosti za životní prostředí na studenty.

Škola za svoje vynikající výsledky v roce 2002 obdržela cenu Dr. Dorde Natoševiče, což je největší vojvodinské uznání v oblasti školství.

4.4.3 Střední školy

Gymnázium Jána Kollára bylo založeno 1. října 1919, ovšem navazovalo³⁷ na více jak dvousetletou tradici. První budovu gymnázia byla postavena roku 1923 a to z dobrovolných příspěvků obyvatel a za finanční pomoci vlády Československé republiky a Slováků žijících v zahraničí. Velkou roli při stavbě budovy hrála dobrovolná práce obyvatel Bački Petrovac.

V rámci sběru dat jsem toto gymnázium navštívila. Zaujalo mne například to, že je - mimo Slovenska - jediným gymnáziem se slovenským vyučovacím jazykem. Podle jeho ředitelky sice vzniklo pro potřeby národnostní menšiny, nicméně nikdy neprosazovalo národnostní výlučnost a konflikty. Tak například, pokud je to potřebné, otevírají i srbské třídy.

O snaze zachovávat dobré vztahy jak se Slovenskem, tak i se Srbskou republikou svědčí fakt, že ve školním roce 1998/99 byl uveden do provozu internát pro studenty, který byl vybudován za finanční pomoci vlád těchto zemí. Internát umožňuje studium Slovákům z celé Vojvodiny, ovšem momentálně už jeho kapacita (75 lůžek) zájmu nestačí.

³⁷ *Slovenské gymnázium v Báčskom Petrovci (v súčasnosti Gymnázium Jána Kollára so žiackym domovom v Báčskom Petrovci)*: Copyright © 2008 - 2010 GJK. Developed by School Web Development Team. [cit. 2010-3-1]. Dostupný z <http://www.jankollar.org/sk/content/view/24/32/>

Zajímavá je kontinuita řady aktivit, tak například kroužek Sládkovič, zaměřený na popularizaci slovenské literatury, působí bez přerušení od 1. října 1925.

Gymnázium rovněž sehrálo významnou roli v rámci výuky slovenských učitelů působících v celé bývalé Jugoslávii. Ve školním roce 1947/48 tam byl založena učitelská škola, kterou absolvovalo do roku 1965, kdy byla její činnost ukončena, více jak 200 slovenských učitelů. Jejím pokračováním je detašované pracoviště Pedagogické fakulty v Somboru, které vyučuje ve slovenštině.

Na gymnázium byla rovněž založena Asociace slovenských pedagogů, a to v roce 2001. Cílem je trvale zvyšovat kvalitu slovenského školství ve Vojvodině:

- Zpracovat učební osnovy vyučovacích předmětů, které mají přímý vliv na jazykovou, národní a kulturní identitu Slováků ve Vojvodině (např. slovenština, dějepis, hudební a výtvarná kultura) na všech stupních vzdělávání.
- Zajistit soulad jednotlivých předmětů tak, aby se vzájemně doplňovaly a neduplikovaly.
- Připravit konkrétní pedagogicko–metodické zpracování učiva na jednotlivé předměty.
- Zasadit se o prosazování moderních vyučovacích metod a učebních pomůcek.

20. února 2010 se na Gymnázium v Bačském Petrovci uskutečnil³⁸ akreditovaný kurz pro profesory přírodních věd na základních a středních školách s vyučovacím jazykem slovenským. Školení poskytli odborníci z Univerzity Komenského v Bratislavě ve spolupráci s Centrom ďalšieho vzdelávania. Organizátorem kurzu byla Asociácia slovenských pedagógov spolu s Výborom pre vzdelávanie NRSNM za finanční podpory Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

³⁸ Narodnostná rada slovenskej národnostnej menšiny, Bulevar Mihajla Pupina 1/V, 21000 Nový Sad, Srbsko [online] [cit. 2010-3-12]. Dostupný z <http://www.rada.org.rs/>

4.4.4 Vysoké školy

V školním roce 2009/2010 bylo v Bački Petrovac otevřeno³⁹ externí bakalářské studium detašované pracoviště Vysoké školy zdravotní a sociální práce sv. Alžběty v Bratislavě. Na tuto formu studia jsou studenti přijímáni bez přijímacích zkoušek a mohou si vybrat ze dvou studijních oborů, a to ošetrovatelství a sociální práce. Studium je zakončeno statní závěrečnou zkouškou a absolventi po jejím úspěšném složení získávají diplom, který je platný ve všech členských státech Evropské Unie .

Tyto studijní obory jsou vyučovány v slovenském jazyce a jejich výuka probíhá pouze o víkendech. Toto studium je zcela bezplatné a nezanedbatelnou výhodou je to, že vysoká škola svým studentům poskytuje veškeré učební texty zdarma.

4.5 Významné budovy a památníky

V této kapitole jsem se zaměřila na místa, která jsou pro Petrovec významná po kulturní hospodářské a nebo společenské stránce.

4.5.1 Obecný dům

Nedávno zrekonstruovaná budova se nachází v centru obce a je jeho dominantou. V této budově sídlí veškeré instituce obecní samosprávy.

4.5.2 Místní společenstvo Petrovec

Tato budova se nachází nedaleko od Obecného domu a slouží jako sídlo místní správy. Tento dům se pozná podle vlající vlajky se znakem Petrovce. V této budově zasedá místní rada, která rozhoduje o veškerém dění v Petrovci.

4.5.3 Dům zdraví

V tomto domě můžeme nalézt lékárnu, ambulanci, zubní ambulanci, praktického lékaře, gynekologii, dětskou ambulanci, biochemické laboratoře. V současnosti je zde

³⁹ *Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce*: 2010 Opština Bački Petrovac - Obec Bácsky Petrovec. Kolarova 6, 21470, Srbija. [cit. 2010-3-1]. Dostupný z <http://www.backipetrovac.org.yu/vesti/vysoka-skola-zdravotnictva-a-socialnej-prace.php>

otevřena 24hodinová pohotovost, takže urgentní zdravotnická pomoc je obyvatelům obce poskytována nepřetržitě.

4.5.4 Hasičský dům

V Petrovci se nachází již od roku 1891 a složí jako hlavní středisko hasičů. Původně byli v Petrovci dobrovolní hasiči. Tento sbor prošel mnohými změnami, až se z něho stala profesionální jednotka.

4.5.5 Pošta

Kromě běžného zasílání a doručování zásilek si na této poště občané mohou zakoupit kredit do mobilních telefonů. Pošta je otevřena každý pracovní den od 8:00 do 14:00 hodin.

4.5.6 Pomník svobody

Stojí na náměstí Svobody a byl postaven na připomenutí všech obětí fašizmu. Na tomto pomníku je umístěna destička se jmény obyvatel, kteří zahynuli během druhé světové války.

4.5.7 Pomník 14. vojvodinské brigády

V listopadu 1944 byla na dvoře gymnázia Jana Kollára v Bačském Petrovci zformována 14. vojvodinská brigáda, sestavená z vojáků slovenské národnosti (viz. kap. 3.8). Pomník připomíná tuto událost, kterou se město zapojilo do boje proti fašismu během druhé světové války.

5. Organizace slovenských krajanů v Srbsku

5.1 *Narodnostná rada slovenskej národnostnej menšiny*

Národnostná rada slovenskej národnostnej menšiny je⁴⁰ nejvyšším zastupitelským orgánem slovenské národnostní menšiny. Hlavním cílem je uskutečňování práva na

⁴⁰ Narodnostná rada slovenskej národnostnej menšiny, Bulevar Mihajla Pupina 1/V, 21000 Nový Sad, Srbsko [online] [cit. 2010-3-12]. Dostupný z <http://www.rada.org.rs/>

samosprávu v oblasti používání jazyka a písma, vzdělávání, informací, kultury, ale i ochrana dalších zájmů slovenské národnostní menšiny. Sídlo Rady je v Novém Sadě v ul. Ignjata Pavlasa č. 3 (Rádio Nový Sad – Slovenská redakce). Předsedkyní je Anna Tomanová-Makanová.

Rada navazuje kontakty a spolupracuje se Slovenskou republikou (nejen jejími orgány, ale i mimovládními organizacemi). Spolupracuje rovněž se spolky Slováků z jiných zemí a s mezinárodními institucemi a organizacemi, které se zabývají ochranou a zlepšováním práv národnostních menšin.

O širokém záběru činnosti svědčí stálé výbory rady:

- výbor pro informace,
- výbor pro spolupráci s orgány místní samosprávy,
- výbor pro kulturu,
- výbor pro vzdělávání,
- výbor pro používání jazyka a písma.

5.2 Matice slovenská v Srbsku

Kromě Národnostní rady slovenské národnostní menšiny v Srbsku je Matice slovenská v Srbsku největší krajanskou, kulturně-společenskou organizací.

Organizace obnovila svojí činnost v Bačském Petrovci v roce 1990. K opětovnému obnovení po desetiletí její neexistence došlo z podnětu členů ochotnického divadla a za podpory příslušníku slovenské národnosti na území Vojvodiny a Jugoslávie. Matice slovenská rozvíjí intenzivní kontakty s představiteli státních orgánů a to jak v Srbsku, tak i na Slovensku.

Matice se aktivně podílí na zajišťování stipendií studentů pro studium na Slovensku. Ve spolupráci se Spolkem Slovakov zo Srbska a Černé Hory v Bratislavě podněcuje vydavatelskou činnost, spolupracuje také se Spolkem vojvodinských slovakistů.

Matice slovenská vyvíjí činnost v rámci svých jednotlivých součástí:

- součást školská,
- součást národopisná,
- Asociace pro hospodářskou spolupráci se Slovenskou republikou.

Mezi významné výsledky činnosti Matice slovenské patří obnovení Slovenských národních slavností v roce 1992.

Ačkoli doba činnosti obnovené matice je poměrně krátká, podařilo se jí již realizovat celou řadu aktivit které napomáhající vzájemné spolupráci Slováků ve Vojvodině se Slovenskou republikou.

5.3 Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov

Ve studovaném regionu hraje významnou úlohu také Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov.

5.4 Slovenská ľudová strana (SLS)

V Srbsku působí i slovenská politická strana – Slovenská ľudová strana (SLS). O malém významu této strany však svědčí to, že v seznamu⁴¹ 28 srbských politických stran tato strana není ani uvedena. Ve Vojvodině tato strana zřejmě jistou roli hraje, ovšem evidentně mnohem menší než organizace uvedené v předchozích kapitolách.

6. Spolupráce se Slovenskou republikou

6.1 Podpora Slovenské republiky

Velmi dobrou představu o významu, který přikládá vláda Slovenské republiky spolupráci s krajany v Srbsku, poskytují stránky⁴² slovenského ministerstva zahraničních věcí.

Na stránkách ministerstva je konstatováno, jaký význam v bilaterálních vztazích mezi SR a Srbskem sehrává krajanské prostředí ve Vojvodině, které představuje největší kompaktně žijící slovenskou komunitu ve světě. Podle sčítání obyvatel z roku 2002 žije na území Srbska 59 021 Slováků. Na základě Zákona o ochraně práv a slobod národnostních menšin vznikla roku 2003 Národnostní rada slovenské národnostní

⁴¹ HEREN, Erik: *Guide to Politics in East Central Europe and Eurasia* [online] [cit. 2010-3-12]. Dostupný z <http://web.ku.edu/~herron/europe/serbia.php#PoliticalPartiesandPoliticians>

⁴² Srbsko na: ©Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky, Hlboká cesta 2, 833 36, Bratislava 37, [cit. 2010-3-4]. Dostupný z [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_DD6F67735A1B6F80C12576350033486B_SK&CCONT=Europa&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta-staty_podla_abecedy&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/karta_statov.nsf/\(vw_ByID\)/ID_5EF9EE73799B4BEFC125707A00407915#TopPage](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_DD6F67735A1B6F80C12576350033486B_SK&CCONT=Europa&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta-staty_podla_abecedy&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/karta_statov.nsf/(vw_ByID)/ID_5EF9EE73799B4BEFC125707A00407915#TopPage)

menšiny v Srbsku⁴³, která je v současnosti oficiálním reprezentantem slovenské menšiny v Srbsku.

Význam regionu pro vztahy mezi Slovenskem a Srbskem symbolizovala i loňská návštěva ministra kultury SR Marek Maďariče v obci Bački Petrovac (Obr. 7).

6.2 Partnerská města

Bački Petrovac má⁴⁴ své partnerské město na Slovensku – Martin. Na základě tohoto partnerství dochází k výměně zkušeností ze všech oblastí společenského života.

Na úrovni jednotlivých obcí jsou také navázána partnerství. Tak Báčskopetrovská obec má dvě partnerská města na Slovensku - Ružomberok a Nitra. Tak například na základě partnerství měst Petrovac a Nitra byly navázány již dříve zmíněné partnerské vztahy Gymnázia Jána Kollára a Nitrianského dvojjazyčného gymnázia, v rámci kterých se uskuteční několikrát ročně výměna studentů.

6.3 Vědecká spolupráce

V rámci mého výzkumu na v regionu a ani následně v rámci literární rešerše s mi nepodařilo najít příklad spolupráce v plném slova smyslu. Zjistila jsem však, že Ústav etnologie Slovenské akademie věd se intenzivně zabývá⁴⁵ studiem kultury Slováků v Srbsku se zaměřením i na Bački Petrovac. Předmětem studia bylo, mimo jiné, zemědělství, doprava, kultura a rodinné a jiné slavnosti. Uvedený ústav při tomto výzkumu úzce spolupracuje s Maticí slovenskou.

Dalším příkladem zájmu slovenských institucí je výzkum⁴⁶ UMB z Banské Bystrice zaměřený na vzdělávání Slováků v Srbsku.

⁴³ Narodnostná rada slovenskej národnostnej menšiny, Bulevar Mihajla Pupina 1/V, 21000 Nový Sad, Srbsko [online] [cit. 2010-3-12]. Dostupný z <http://www.rada.org.rs/>

⁴⁴ *Partnerské mestá*: Copyright 2005, GJK ©. [online] [cit. 2010-3-12]. Dostupný z <http://bp.slovopravdy.com/mesta.php>

⁴⁵ Ústav Etnologie SAV: Správa o činnosti organizácií SAV za rok 2002, [online] [cit. 2010-2-28]. Dostupný z http://www.uet.sav.sk/download/vyrocná_správa_2002.pdf

⁴⁶ Narodnostná rada slovenskej národnostnej menšiny, Bulevar Mihajla Pupina 1/V, 21000 Nový Sad, Srbsko [online] [cit. 2010-3-12]. Dostupný z <http://www.rada.org.rs/>

Obr. 7

Návštěva ministra kultury SR Marek Maďariče v obci Bački Petrovac (podle⁴⁷)



7. Výsledky

V rámci plnění prvního dílčího cíle byl tedy proveden výzkum v opštině Bački Petrovac. V této etapě práce jsem navštívila všechna důležitá místa v regionu a diskutovala s místními občany. V rámci nezúčastněného pozorování jsem se snažila alespoň do jisté míry nasimulovat pozorování zúčastněné – tedy participovat na každodenním životě Slováků v tomto regionu. Velkou výhodou bylo v tomto směru to, že se neprojevovala jazyková bariéra – většina lidí, se kterými jsem mluvila, rozuměla česky.

Vedle pozorování jsem rovněž použila techniku strukturovaného zjišťování informací pomocí dotazníku (Obr. 8).

Obr. 8

Dotazník použitý při mém výzkumu v obci Bački Petrovac

- 1) Jste
- A) Muž

⁴⁷ Strediská Slovákov sú aspoň dve: ©2010 Hlas ľudu. Hlas ľudu, Bulvár oslobodenia 81/V, 21000 Nový Sad, Srbsko [cit. 2010-3-12]. Dostupný z http://www.hlasludu.com/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=434&Itemid=27

B) Žena

2) Váš věk je

A) 15-26

B) 27-45

C) 46-65

D) 66-více

3) Vaše dosažení či právě probíhající vzdělání

A) ZŠ

B) SOU

C) SŠ

D) VŠ/VOŠ

4) Jste

A) Student denního studia

B) Pracující

C) Nezaměstnan

D) Jiná možnost (napište jaká)

5) Pracujete

A) V obci

B) Dojíždím

C) Jsem nezaměstnan/a

6) Vystudoval jste/studujete školu v obci Bački Petrovac

A) ANO

B) NE

7) Jste ženatý/vdaná

A) ANO

B) NE

8) Váš manžel/manželka je

A) Srb

B) Příslušník slovenské menšiny

C) Jiné – uveďte jaké

9) Máte děti

A) ANO

B) NE

10) Slavíte státní svátky

A) Slovenské

B) Srbské

C) Obojí

D) Neslavím

11) udržujete slovenské tradice

A) ANO

B) NE

12) Vaříte jídla

A) Slovenská

B) Srbská

C) Obojí

D) Nevařím

13) Vedete vaše děti k udržování slovenských tradic

A) ANO

B) NE

C) Nemám děti

14) Mluví vaše děti slovensky

A) Ano

B) Ne

C) Nemam děti

15) Máte příbuzné v Slovenské republice

A) ANO

B) NE

16) Jezdíte do Slovenské republiky

A) ANO

B) NE

17) Pokud jste odpověděl A) tak jak často

A) Méně než jednou za rok

B) Jednou ročně

C) Vícekrát za rok

18) Nejčastější důvod vaší cesty do SR

A) Rekreace

B) Příbuzní

C) Pracovní cesta

D) Jiný, uveďte jaký

19) Uvažujete o návratu na Slovensko

A) ANO

B) NE

C) Nepřemýšlel/a jsem o tom

20) Uvažujete o migraci do jiné země a popřípadě kam?

A) ANO

B) NE

C) Nepřemýšlel/a jsem o tom

21) Pociťujete nějakou diskriminaci ze strany Srbů na slovenskou menšinu

A) Ano

B) Ne

C) Občas

22) Pociťuje nějakou diskriminaci při hledání zaměstnání

A) Ano

B) Ne

Dotazníkový výzkum - výsledky

Výzkum byl proveden na souboru 60 respondentů žijících v obci Bački Petrovac. Cílem bylo zjistit jak velký důraz klade dotazovaná skupina občanů na dodržování a zachování slovenských tradic a jak tyto faktory ovlivňují jejich životy menšiny v Srbsku .

Na základě výzkumu, který proběhl prostřednictvím dotazníkového šetření, bylo zjištěno následující:

- 70 % dotazovaných respondentů byly ženy a 30 % muži
- 52 % dotazovaných respondentů bylo ve věku 46-65 let, 27 % 27-45 let, 21 % 15-26 let
- 27 % dotazovaných respondentů bylo vysokoškoláků, 48 % středoškoláků, 10 % jiné (ZŠ aj.)
- 15 % dotazovaných respondentů byli studenti, 60 % pracující, 25 % ostatní (nezaměstnaní, na mateřské aj.)
- 60 % respondentů za prací dojíždí, 16 % pracuje v obci, 24 % je pracovně nečinných
- 78 % obyvatel vystudovalo v Bački Petrovci, 22 % studovalo jinde
- 65 % dotazovaných respondentů je vdaných/ženatých, 35 % svobodných nebo ovdovělých
- 43 % má za partnera Srba/ku, 37 % člena menšiny, 20 % je svobodných nebo má partnera jiné národní příslušnosti

- 61 % dotazovaných respondentů má děti, 39 % nemá
- 65 % dotazovaných respondentů slaví jak srbské tak slovenské státní svátky, 18 % pouze slovenské, 17 % jen srbské
- 80 % udržuje slovenské tradice, 20 % je neudržuje
- 73 % respondentů vaří slovenská i srbská jídla, 18 % pouze srbská a 9 % slovenská
- 68 % respondentů vede svoje děti k udržování slovenských tradic
- 59 % dětí dotazovaných respondentů rozumí slovensky
- 56 % občanů obce má příbuzné na Slovensku
- 84 % z obyvatel navštívilo Slovenskou republiku
- 63 % z dotazovaných jezdí na Slovensko méně než jednou za rok, 21 % jednou ročně a 16 % vícekrát za rok
- Nejčastějším důvodem jejich návštěvy SR je 45 % příbuzní, 17 % rekreace, 38 % z jiného důvodu (např. soutěže, slavnosti, kulturní akce)
- Pouze 9 % obyvatel uvažuje o návratu do SR
- O migraci uvažuje 23 % z dotazovaných respondentů. V rámci dotazníkového výzkumu jsem nedostala odpověď, jaká by byla jejich cílová země, nicméně z diskuzí s obyvateli jsem nabyla dojmu, že přitažlivá je pro některé z nich zejména možnost uplatnění v USA nebo Kanadě.
- 87 % z dotazovaných nepociťuje na národnostní menšinu žádný diskriminační tlak ze strany Srbů. Dotazníkový výzkum opět neposkytl detailnější informace. Můj pocit je takový, že pro některé občany slovenské národnosti v regionu není problémem není ani tak diskriminace v každodenním životě, ale spíše omezená možnost uplatnění v regionech s převládající srbskou komunitou.
- Ani při hledání práce, nedochází k diskriminaci menšiny, jelikož Slováci jsou v Srbsku pověstní svojí pracovitostí a flexibilitou.

Jako doplňkovou metodu jsem použila analýzu dokumentů získaných při výzkumu. Jak jsem zmínila již dříve, za nejvýznamnější považuji kroniky a knihy, které jsem při výzkumu získala. Vedle toho jsem následně analyzovala řadu odkazů na internet, na které mne upozornili jednotliví občané. Celkovou představu jsem si doplnila vlastním dohledáváním dat na internetu. Vedle stránek přímo souvisejících s regionem jsem se

snažila nalézt i související informace na slovenských a dalších serverech (např. pro pochopení politické situace v Srbsku).

Celkový dojem z návštěvy Bački Petrovac a studia podkladů byl velmi pozitivní. Je impozantní, jak široký je záběr kulturních a vzdělávacích aktivit Slováků v obci. Zdá se mi, že v Čechách byla pravděpodobně podobná situace v době národního obrození. Pozitivním faktem je výrazné zaměření na mladou generaci. Dokazuje to například velmi úspěšné fungování slovenské základní školy nebo výměny mladých lidí organizované Maticí slovenskou.

Z hlediska budoucnosti je zřejmě dost závažným faktem to, že Slovenská národní strana nezískává výraznou podporu mezi slovenskou komunitou v Srbsku. Pravděpodobně to naznačuje fakt, že úsilí o zachování slovenské identity není motivováno politicky, ale spíše souvisí se snahou zachovat kontinuitu s předchozími generacemi.

Dalším faktorem, který mne zaujal, je zájem slovenských soukromých firem o jejich uplatnění v obci. Typickým příkladem je sponzorská role Slovenské spořitelny.

Druhým dílčím cílem bylo posouzení vazeb na Slovenskou republiku. Jak bylo ukázáno v předchozím textu, našla jsem řadu konkrétních příkladů pomoci Slovenské vlády, jednotlivých úřadů, škol, výzkumných ústavů Slovákům v opštině Bački Petrovac. Můj dojem je takový, že tato pomoc je vcelku účinná, protože se zaměřuje na konkrétní projekty, například na podporu jednotlivých studentů odjíždějících studovat na Slovensko. Zaznamenala jsem i náznaky, že v některých oblastech se nedaří tak, jak si účastníci přejí – zejména se nedaří dostatečně rozvíjet průmyslovou spolupráci a turistiku. V kulturní oblasti mají například problémy s podporou vzniku vlastních hudebních děl.

Co se týká hlavního cíle práce, tedy odhadu budoucích trendů ve vývoji slovenské komunity v Srbsku, dospěla jsem k přesvědčení, že tato komunita si v dohledné budoucnosti zachová svoji svébytnost. K tomuto závěru mne vede nadšení lidí, se kterými jsem se v obci Bački Petrovac setkala. Zajímavá je zejména kontinuita vývoje této komunity, která je viditelná například v různých sdruženích a uměleckých souborech. Pro budoucnost je zřejmě také velmi důležité, že pro propagaci myšlenek spolupráce Slováků v obci Bački Petrovac se Slovenskem jsou ve velké míře využívány

moderní metody komunikace. Svědčí o tom, mimo jiné, velké množství odkazů na internetu, na které jsem při zpracování této práce narazila. Co se týká podpory slovenské vlády, ta evidentně sehrává velmi pozitivní roli. Otázkou je jen to, nakolik je tato politika motivována zájmem o krajany a nakolik strategickými zájmy Slovenska, respektive Evropské unie.

8. Závěr

Domnívám se, že moje práce ukázala jisté odlišnosti slovenské komunity v Srbsku v porovnání^{48,49} s českou komunitou v této zemi. Tyto práce Kopala a Novotné naznačovaly postupné vymírání českého ducha, zatímco u slovenské komunity jsem tak výrazné trendy neviděla.

Jedním z důvodů zjištěných rozdílů může být skutečnost, že Slováci v Srbsku stále žijí v relativně izolovaných komunitách, zatímco Češi tam bydlí častěji ve velkých městech, kde probíhá asimilace rychleji. Tato asimilace je zřejmě také úzce vázána na fakt, jestli žijí ve manželství s partnerem stejné národnosti nebo ve smíšeném manželství.

Vedle objektivních faktorů může hrát roli také rozdíl v mentalitě Čechů a Slováků, který se evidentně projevuje i v Srbsku. Jak jsem viděla v opštině Bački Petrovac, zájem Slováků o sdružování v nerůznějších spolcích je nesrovnatelný s tím, co známe v Čechách.

Jak jsem konstatovala v kapitole 8. věřím tomu, že slovenská komunita má v opštině Bački Petrovac dobrou perspektivu. Domnívám se, že toto etnikum sehrává v deném regionu pozitivní roli, protože své slovenské kořeny využívá v zájmu kulturního a hospodářského rozvoje, ne pro vyhrocování národnostních sporů.

⁴⁸ KOPAL, Petr. Čeští krajané v srbském Bataňatu a jejich ekonomická a kulturní spolupráce s Českou republikou. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, Katedra psychologie, 2009. 39 s. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Ing. Petr Kokaisl, PhD.

⁴⁹ NOVOTNÁ, Alžběta. Vliv městského a venkovského prostředí na projevy etnicity u české menšiny v Srbsku. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, Katedra psychologie, 2009. 48 s. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Ing. Petr Kokaisl, PhD.

9. Seznam použitých zdrojů

- 1) KOPAL, Petr. *Čeští krajané v srbském Batanátu a jejich ekonomická a kulturní spolupráce s Českou republikou*. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, Katedra psychologie, 2009. 39 s. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Ing. Petr Kokaisl, Ph.D.
- 2) NOVOTNÁ, Alžběta. *Vliv městského a venkovského prostředí na projevy etnicity u české menšiny v Srbsku*. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, Katedra psychologie, 2009. 48 s. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Ing. Petr Kokaisl, Ph.D.
- 3) BOLDOCKÝ, Samuel a kol. *Petrovec 1745 – 1995*. 1. vyd. Báčsky Petrovec: kníhtlačiareň Kultúra v Báčskom Petrovci, 1995. 990 s. ISBN 86-81945-13-0.
- 4) KIŠGECI, Ján. *Petrovská dedina: výpisky z petrovských kroník*. 1. vyd. Nový Sad: Hlas Ľudu, 1997. 170 s. ISBN 86-82513-05-6.
- 5) *Slovaks in Vojvodina* In Wikipedia, the free encyclopedia [online]. Wikimedia Foundation Inc. Stránka byla naposledy editována 7. 12. 2009 v 08:40. [cit. 2010-2-28]. Dostupný z http://en.wikipedia.org/wiki/Slovaks_in_Vojvodina
- 6) *Bački Petrova* In Wikipedie: otevřená encyklopedie [online]. Wikimedia Foundation Inc. Stránka byla naposledy editována 6. 2. 2010 v 17:35 [cit. 2010-3-1]. Dostupný z http://cs.wikipedia.org/wiki/Ba%C4%8Dki_Petrovac
- 7) *Poloha*: 2010 Opština Bački Petrovac - Obec Báčsky Petrovec. Kolarova 6, 21470, Srbija [online] [cit. 2010-3-8]. Dostupný z <http://www.backipetrovac.rs/sk/obec/polozaj.php>
- 8) BUKUROV, Branislav, CHRŤAN Pavel. *Poloha, hranice, rozloha* In BOLDOCKÝ, Samuel a kol. *Petrovec 1745 – 1995*. 1. vyd. Báčsky Petrovec: kníhtlačiareň Kultúra v Báčskom Petrovci, 1995. 990 s. ISBN 86-81945-13-0.
- 9) Srbsko na: ©Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky, Hlboká cesta 2, 833 36, Bratislava 37, [cit. 2010-3-4]. Dostupný z [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_DD6F67735A1B6F80C12576350033486B_SK&CCONT=Europa&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta-staty_podla_abecedy&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/karta_statov.nsf/\(vw_ByID/ID_5EF9EE73799B4BEFC125707A00407915#TopPage](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_DD6F67735A1B6F80C12576350033486B_SK&CCONT=Europa&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta-staty_podla_abecedy&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/karta_statov.nsf/(vw_ByID/ID_5EF9EE73799B4BEFC125707A00407915#TopPage)
- 10) *Bački Petrova* ve Wikipedie: otevřená encyklopedie [online]. Wikimedia Foundation Inc. Stránka byla naposledy editována 6. 2. 2010 v 17:35 [cit. 2010-3-1]. Dostupný z http://cs.wikipedia.org/wiki/Ba%C4%8Dki_Petrovac

- 11) *Príchod Slovákov do Báčky* na Stránka Vojvodinských Slovákov - Copyright © 2009 Vojvodina.sk [online] dostupné na <http://www.vojvodina.sk/content/view/178/68/>
- 12) KIŠGECI, Ján. *Petrovská dedina: výpisky z petrovských kroník*. 1. vyd. Nový Sad: Hlas Ľudu, 1997. 170 s. ISBN 86-82513-05-6.
- 13) SIRÁCKÝ, Ján. *Osídlenie Slovákov v Petrovi*. In BOLDOCKÝ, Samuel a kol. *Petrovec 1745 – 1995*. 1. vyd. Báčsky Petrovec: kníhtlačiareň Kultúra v Báčskom Petrovci, 1995. 990 s. ISBN 86-81945-13-0. s. 68.
- 14) Z dejin: ©2010 Hlas Ľudu. Hlas Ľudu, Bulvár oslobodenia 81/V, 21000 Nový Sad, Srbsko [cit. 2010-3-12]. Dostupný z http://www.hlasludu.com/index.php?option=com_content&view=article&id=55&Itemid=57
- 15) Kultúra: Copyright 2005, GJK © Srbsko [cit. 2010-3-7]. Dostupný z <http://bp.slovopravdy.com/kultura.php>
- 16) *Divadlo Vladimira Urbana Vladimírova*: Divadlo VHV Báčsky Petrovec, ul. Kollárova 4, 21470 Báčsky Petrovec, [cit. 2009-3-12]. Dostupný z <http://www.vhv.rs/index.html>
- 17) Slovenské vojvodinské divadlo In Slovenské vojvodinské divadlo 2007. [cit. 2009-11-12]. Dostupný z <http://backipetrovac.org.yu/svd/svdind.htm>.
- 18) *Galérie Zuzky Medved'ovej*: Slovenské vojvodinské divadlo 2007, [cit. 2010-3-12]. Dostupný z <http://backipetrovac.org.yu/svd/gzmind.htm>.
- 19) VALENTAK, Vladimír: *Karol Miloslav Lhotský* In Theme Design © Vojvodina Slovak Art. [cit. 2010-3-6]. Dostupný z <http://www.vojvodinaslovakart.com/Karol-Miloslav-Lehotsky/Karol-Miloslav-Lehotsky.htm>
- 20) *TV Petrovec*: Copyright © 2010 TV Petrovec | Bacscky Petrovec [cit. 2010-3-6]. Dostupný z <http://www.tvpetrovec.com/tv-petrovec/tv-petrovec.html>
- 21) *Národné múzeum Báčsky Petrovec*: Slovenské vojvodinské divadlo 2007 [cit. 2010-3-6]. Dostupný z <http://backipetrovac.org.yu/svd/nmbpind.htm>
- 22) Narodnostná rada slovenskej narodnostnej menšiny, Bulevar Mihajla Pupina 1/V, 21000 Nový Sad, Srbsko [online] [cit. 2010-3-12]. Dostupný z <http://www.rada.org.rs/>
- 23) BAKKER, Jarig: Bački Petrovac (Municipality, Serbia). Naposled upraveno 29. 9. 2007. [cit. 2010-2-22]. Dostupný z <http://www.crwflags.com/fotw/flags/rs-bpetr.html>
- 24) *Základná škola Jána Čajaka*: [cit. 2010-2-22]. Dostupný z

<http://www.jancajak.org/srpski/Skola/Osnovna-Skola-Jan-Cajak.html>

25) *Slovenské gymnázium v Báčskom Petrovci (v súčasnosti Gymnázium Jána Kollára so žiackym domovom v Báčskom Petrovci)*: Copyright © 2008 - 2010 GJK. Developed by School Web Development Team. [cit. 2010-3-1]. Dostupný z <http://www.jankollar.org/sk/content/view/24/32/>

26) *Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce*: 2010 Opština Bački Petrovac - Obec Báčsky Petrovec. Kolarova 6, 21470, Srbija. [cit. 2010-3-1]. Dostupný z <http://www.backipetrovac.org.yu/vesti/vysoka-skola-zdravotnictva-a-socialnej-prace.php>

27) HEREN, Erik: *Guide to Politics in East Central Europe and Eurasia* [online] [cit. 2010-3-12]. Dostupný z <http://web.ku.edu/~herron/europe/serbia.php#PoliticalPartiesandPoliticians>

28) *Strediská Slovákov sú aspoň dve*: ©2010 Hlas ľudu. Hlas ľudu, Bulvár oslobodenia 81/V, 21000 Nový Sad, Srbsko [cit. 2010-3-12]. Dostupný z http://www.hlasludu.com/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=434&Itemid=27

29) *Partnerské mestá*: Copyright 2005, GJK ®. [online] [cit. 2010-3-12]. Dostupný z <http://bp.slovopravdy.com/mesta.php>

30) Ústav Etnologie SAV: *Správa o činnosti organizácií SAV za rok 2002*, [online] [cit. 2010-2-28]. Dostupný z http://www.uet.sav.sk/download/vyroчна_sprava_2002.pdf

10. Přílohy – fotografie pořízené během výzkumu v roce 2009

Bački Petrovac



Moje hostitelka - paní Melegová je hrdá na své slovenské kořeny a předky a ve svém domě ma spoustu přemětů, které navozují atmosféru její rodné země.





Když jsem poprvé přijela do obce nemohla jsem uvěřit, že se stále nacházím v Srbsku. Ulice a vše bylo popsáno v slovenském jazyce.

Evangelický kostel



Dominantou obce je bezpochyby krásný evangelický kostel, kde kázání vede mladý ochotný farář, který nás provedl po celém kostele a ukázal nám i místa, která nejsou veřejně přístupná.



Bački Petrovac



Vojvodinské divadlo



Budova slovenského Vojvodinského divadla zoufale čaká na rekonstrukci, ale nesmíte se nechat odradiť prvním dojmem. V okamžiku kdy vkročíte dovnitř, se dostanete do krásného moderního zrekonstruovaného interiéru nabízejícího divákům veškeré pohodlí.

Galerie Zuzky Medvedovej

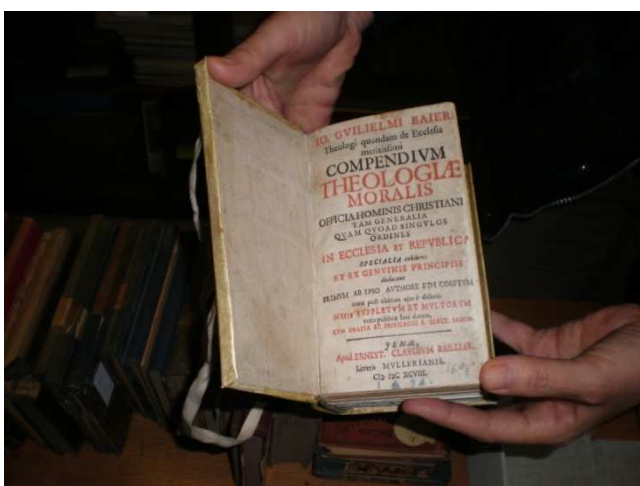


Po návštěvě prostorů divadla mi byl, díky řediteli divadla (který zde také vystavoval své obrazy), umožněn přístup do galerie Zuzky Medvedovej, kde byla právě dokončována příprava nadcházející expozice. A tak jsem byla první návštěvník, kterému bylo umožněno si ji prohlédnout.



Knihovna





Knihovna v obci se může pochlubit rozsáhlou sbírkou knih ve slovenském jazyce. Nenalezneme zde jen knihy všech žánrů, ale v zadní místnosti se uchovávají vzácné výtisky, které jsou staré i stovky let. Paní ředitelka nám s radostí předvedla pýchy jejich knihovny jako je například - první výtisk Kollárovy Slawy dcery. Takto zachovalý výtisk se nenachází ani na Slovensku.

Gymnázium Jana Kollára



Internát Kollárova gymnázia



Základní škola



Matice slovenská v Srbsku



